

ЩО ТРЕБА ЗНАТИ ПЕДАГОГУ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ В МІЖАТЕСТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Дотримання професійного стандарту вчителя: запорука успішної атестації

Професійний стандарт вчителя є одним із основних нормативних документів, що регламентують діяльність педагогічного працівника. Адже саме ним встановлено умови праці та допуску до роботи, затверджені кваліфікаційні вимоги до професійних компетентностей, які враховуються під час атестації та сертифікації. Як спланувати та організувати ефективну роботу в міжатаестаційний період, дотримуючись стандарту? Разом з Освітнім проектом «На Урок» зробити це не складно! Пройшовши курс «Підвищення кваліфікації та професійне зростання освітян: шляхи і можливості», ви зможете опрацювати нормативну базу, дізнатися про всі можливості онлайн-навчання та розробити успішний проєкт індивідуального підвищення кваліфікації. А щоб ви мали змогу окреслити чіткі орієнтири траєкторії професійного розвитку та визначити подальші дії, ми підготували вибіркового огляд профстандарту.

Професійний стандарт – це затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій. (ст. 39 Закону України «Про освіту»)

Одним із структурних елементів професійного стандарту вчителя є опис трудових функцій (усього їх 5), професійних компетентностей, предметів та засобів праці, вимог до знань, умінь і навичок працівника. Тож розглянемо, яка теоретична база потрібна для вдосконалення професійних якостей при реалізації кожної трудової функції.

Трудова функція №1.

Навчання учнів навчальних предметів (інтегрованих курсів)

Основна мета роботи вчителя полягає в організації навчання та виховання учнів під час здобуття ними повної загальної середньої освіти. Для її досягнення та якісного викладання навчальних предметів педагог має формувати та вдосконалювати:

1.1. Мовно-комунікативну компетентність

Ця компетентність передбачає здійснення усної та письмової комунікації державною мовою, збагачення мовлення учнів та сприяння їхній мовній творчості.

Складники: забезпечення здобуття освіти учнями державною мовою (за потреби мовою відповідного корінного народу або національної меншини України), спілкування іноземною мовою (для вчителів іноземної мови), формування та розвиток мовно-комунікативних умінь та навичок учнів.

Для розвитку цієї компетентності слід покращувати знання у таких сферах:

- норми і стилі української літературної мови;
- інтонаційні та позамовні засоби виразності мовлення;
- умови реалізації права та особливості вивчення мови корінного народу або національної меншини (за потреби);
- функціональні особливості іноземної мови (для вчителів відповідного предмета);
- стратегії комунікацій з учасниками освітнього процесу.

1.2. Предметно-методичну компетентність

Ця компетентність передбачає здатність педагога визначати предметний зміст і послідовність його опрацювання згідно з нормативними вимогами, результатами навчання учнів та їхніми освітніми потребами.

Складники: інтегрування та моделювання змісту навчання, формування та розвиток ключових компетентностей та ціннісних ставлень школярів, використання ефективних навчальних методик і технологій, оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів.

Для формування та розвитку цієї компетентності потрібно мати та поповнювати теоретичну базу з таких тем:

- ключові компетентності школярів;
- вимоги до результатів навчання за держстандартами та типовими освітніми програмами;
- освітня галузь/навчальний предмет та можливості їх інтеграції з іншими шкільними дисциплінами;
- методики та технології моделювання змісту навчання;
- форми, методи, технології і засоби навчання, розвитку та виховання школярів засобами освітньої галузі (навчального предмета);
- технології розвитку критичного мислення;
- підходи до формування ціннісних ставлень учнів.

1.3. Інформаційно-цифрову компетентність

Ця компетентність передбачає здатність учителя працювати з інформацією і використовувати в освітньому процесі різноманітні цифрові ресурси та пристрої.

Складники: орієнтація в інформаційному просторі, пошук і критична оцінка інформації, використання наявних та створення нових електронних освітніх ресурсів, застосування цифрових технологій в освітньому процесі.

Для підвищення кваліфікації у цьому напрямі потрібно спланувати навчання за такими темами:

- функціональна грамотність у використанні цифрових пристроїв, програмного забезпечення, різноманітних онлайн-сервісів;
- медіаграмотність та критичне осмислення інформації;
- академічна доброчесність, дотримання авторського права та мережевого етикету в професійній діяльності;
- правила безпеки в цифровому середовищі;
- створення та використання електронних (цифрових) освітніх ресурсів;
- організація освітнього процесу з використанням цифрових технологій.

Трудова функція №2.

Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу

Педагогіка партнерства є ключовим принципом НУШ та одним із факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу. Аби організувати спільну діяльність на принципах рівності, добровільності та поваги, вчитель має формувати та розвивати такі компетентності:

2.1. Психологічну компетентність

Ця компетентність передбачає планування та здійснення освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей школярів та заохочення їх до активної взаємодії.

Складники: визначення і врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, розвиток позитивної самооцінки, формування мотивації до навчання школярів, організація пізнавальної діяльності й створення згуртованого учнівського колективу.

Розвитку цієї компетенції сприятиме вдосконалення таких знань:

- вікові та індивідуальні особливості учнів і їхній вплив на засвоєння навчального матеріалу та успішну соціалізацію;
- види самооцінки та прийоми формування позитивної самооцінки;
- види пізнавальної діяльності;
- основні умови формування мотивації учнів до навчання;
- стратегії, спрямовані на посилення взаємодії учнів.

2.2. Емоційно-етичну компетентність

Ця компетенція передбачає використання способів самозбереження психічного здоров'я, застосування ненасильницької комунікації та запобігання конфліктам в освітньому процесі.

Складники: усвідомлення особистих відчуттів і потреб та керування власними емоційними станами, конструктивна й безпечна взаємодія з учасниками освітнього процесу, усвідомлення взаємозалежності людей і систем у глобальному світі.

Для розвитку цієї компетентності слід спрямувати навчання на вивчення таких тем:

- причини появи, різновиди та інтенсивність почуттів та емоцій;
- сучасні форми, методи, технології навчання, що сприяють розвитку уваги, подолання стресу та керування емоціями учнів;
- методи ненасильницької та безконфліктної комунікації;
- стратегії попередження, подолання та трансформації конфліктів;
- зміст основних національних та міжнародних законодавчих актів щодо прав людини та дитини.

2.3. Компетентність педагогічного партнерства

Ця компетентність передбачає здатність вчителя до рівноправних відносин між вчителем та учнем, ефективної взаємодії з батьками та конструктивну роботу у складі команди психолого-педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами.

Складники: організація особистісно-орієнтованої взаємодії з учнями, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства, співпраця з колегами у роботі з учнями з ООП.

Для формування цієї компетентності потрібно знати про таке:

- основні етапи формування суб'єкт-суб'єктних відносин між учителем та учнем;
- форми конструктивної взаємодії із батьками;
- основні принципи командної взаємодії;
- основні завдання членів команди психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП.

Трудова функція №3.

Участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища

Побудова безпечного та здорового освітнього середовища у новій українській школі є пріоритетним напрямом державної політики. Аби забезпечити права дітей на освіту й охорону здоров'я та сприяти реалізації їхнього потенціалу, вчитель має розвивати:

3.1. Інклюзивну компетентність

Ця компетентність передбачає використання інструментів забезпечення інклюзивного навчання та створення сприятливих умов для кожного учня з урахуванням його потреб, здібностей та можливостей.

Складники: створення умов для інклюзивного середовища, педагогічна підтримка учнів з ООП, організація комфортного освітнього середовища для кожного учня.

Для розвитку цієї компетенції слід приділити увагу вивченню таких тем:

- інструменти забезпечення інклюзивного навчання (інклюзивна культура, інклюзивна політика, інклюзивна практика тощо);
- види адаптації/модифікації в освітньому процесі;
- принципи та стратегії універсального дизайну;
- принципи, форми та методи ефективної підтримки дітей з ООП;
- технології індивідуального та диференційованого навчання;
- способи виявлення здібностей, інтересів, реальних можливостей учнів.

3.2. Здоров'язбережувальну компетентність

Ця компетентність передбачає створення умов для збереження здоров'я школярів та проведення профілактичних заходів з учасниками освітнього процесу з цього питання.

Складники: організація безпечного освітнього середовища, використання здоров'язбережувальних технологій, проведення профілактично-просвітницької роботи з учасниками освітнього процесу щодо здорового та безпечного життя, збереження особистого фізичного та психічного здоров'я під час професійної діяльності, надання домедичної допомоги учасникам освітнього процесу.

Аби формувати цю компетентність, потрібно покращувати теоретичну базу такого змісту:

- ознаки безпечного середовища;
- засади профілактично-просвітницької роботи з учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни;
- види та прояви насильства, булінгу (цькування), правил запобігання та протидії їм;
- засади, методики та технології формування культури здорового та безпечного способів життя учнів;
- прийоми збереження особистого здоров'я у професійній діяльності;
- зовнішні ознаки погіршення здоров'я та правила надання домедичної допомоги.

3.3. Проєктувальну компетентність

Ця компетентність передбачає використання фізичних та інформаційних просторів навчальних та інших приміщень закладу освіти як освітніх ресурсів.

Складники: проєктування осередків навчання, виховання і розвитку учнів.

Сформованість цієї компетентності демонструє обізнаність педагога щодо таких тем:

- вимоги до змістового наповнення освітнього середовища;
- перелік обладнання, необхідного для забезпечення викладання навчальних предметів та їх інтеграції.

Трудова функція №4.

Управління освітнім процесом

Вчитель є освітнім менеджером, який має реалізувати основні функції управління з відповідними комунікаціями і забезпечити ефективне та результативне навчання в класі. Для цього йому необхідні такі професійні якості:

4.1. Прогностична компетентність

Ця компетентність передбачає здійснення різних видів планування освітнього процесу залежно від поставленої мети, індивідуальних особливостей учнів та діяльності конкретного закладу освіти.

Складники: планування освітнього процесу та прогнозування його результатів.

Для формування цієї компетенції потрібно активізовувати знання з таких тем:

- методика педагогічного прогнозування;
- види та етапи планування освітнього процесу;
- вимоги до навчальних програм;
- зміст модельних програм із відповідних навчальних предметів.

4.2. Організаційна компетентність

Ця компетентність передбачає організацію навчання, виховання та розвитку школярів згідно з чинним законодавством, раціональне використання навчального часу.

Складові: організація освітнього процесу та різних видів і форм навчальної та пізнавальної діяльності учнів.

Для розвитку цієї компетентності слід опановувати вимоги законодавства до організації освітнього процесу, види та форми навчальної та пізнавальної діяльності.

4.3. Оцінювально-аналітична компетентність

Ця компетентність передбачає застосування різних форм оцінювання результатів навчання учнів, дотримання академічної доброчесності.

Складові: оцінювання та аналіз результатів навчання учнів, забезпечення самооцінювання та взаємооцінювання учнів.

Для формування цієї компетенції потрібно опанувати такі теми:

- види, форми та методики здійснення оцінювання, самооцінювання та взаємооцінювання учнів;
- критерії та рекомендації щодо оцінювання результатів навчання;
- способи фіксації результатів педагогічних спостережень;
- вимоги законодавства, етичні принципи та механізм забезпечення академічної доброчесності;
- методи, прийоми аналізу та рефлексії навчальної діяльності учнів.

Трудова функція №5.

Безперервний професійний розвиток

Безперервний процес навчання сприяє вдосконаленню професійних якостей вчителя та триває впродовж усього періоду його професійної діяльності. Для успішного виконання цієї трудової функції потрібні такі компетентності:

5.1. Інноваційна компетентність

Ця компетентність передбачає створення моделей навчання (формулювання гіпотез, проведення досліджень та інтерпретація результатів), інтеграція інновацій у власну педагогічну практику.

Складові: використання інновації у професійній діяльності, застосування різноманітних підходів до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

Аби ефективно розвивати цю компетентність, потрібно досліджувати такі напрями:

- наукові методи, рівні та форми пізнання;
- освітні інновації та особливості організації інноваційної діяльності;
- методи виявлення та розв'язання проблем у педагогічній практиці.

5.2. Здатність до навчання впродовж життя

Ця компетентність передбачає аналіз можливостей та планування професійного зростання для досягнення стратегічних й операційних цілей.

Складові: визначення умов і ресурсів професійного розвитку, взаємодія з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки.

Для формування цієї компетентності потрібно вдосконалювати обізнаність у таких сферах:

- умови та організація різних форм і видів професійного розвитку вчителів;
- напрями діяльності професійних спільнот та асоціацій вчителів.

5.3. Рефлексивна компетентність

Ця компетентність передбачає визначення відповідності власних професійних компетентностей вимогам законодавства, діяльності закладу освіти та учнівському колективу.

Складові: визначення індивідуальних професійних потреб, моніторинг власної педагогічної діяльності.

Для формування цієї компетентності слід відслідковувати зміни у законодавчій базі та знати про таке:

- загальні та професійні компетентності вчителя;
- механізм моніторингу професійної діяльності педагога.